

Lintuatlaksen pesimävarmuusindeksit

4. lintuatlas, laaja ohje (tulkintoja, esimerkkejä)

14.3.2022

Lintuatlas on pesimälinnuston tutkimus, jonka tarkoitus on selvittää lajien pesimäaikainen levinneisyys ja pesimäalueet Suomessa. Lajien esiintymistä ja pesinnän varmuutta tarkastellaan Suomen yhtenäiskoordinaatistojärjestelmän (YKJ) mukaisissa 10 × 10 kilometrin kokoisissa ruuduissa ("atlasruudut"). Lintuatlaksessa käytetään pesimävarmuusindeksejä 1–8 kuvaamaan varmuutta, jolla laji pesii atlasruudussa. Indeksien 6–8 yhteydessä voidaan käyttää myös tarkempia kaksinumeroisia alaindekskejä. Samoja indeksejä on käytetty aiemminkin, mutta 4. lintuatlaksessa indeksiä 1 laajennetaan koskemaan kaikkia epätodennäköiseen pesintään viittaavia havaintoja. Näin kaikille havainnoille voidaan antaa pesimävarmuusindeksi. Laajennuksesta ei ole haittaa atlasien vertailukelpoisuuteen. Lisäksi indeksikuvauksia on selkeytetty.

Lintuatlasta tehdään lintujen ehdolla ja pesimärauhaa kunnioittaen. Luonnonsuojelulaki kieltää lintujen ja niiden pesien sekä munien tahallisen vahingoittamisen ja lintujen häiritsemisen erityisesti lisääntymisaikana (LsL 1996, 39 §). Pesintöjä ei saa maastossa etsiä tavalla, joka voi häiritä pesintää tai jopa tuhota pesän. Vaikka korkeat pesimävarmuusindeksit liittyvät vahvasti lintujen pesiin, havaituille pesille ei saa pyrkiä ilman erityisesti myönnettyä lupaa (esim. rengastuslupa). Monet lajit hylkäävät pesänsä herkästi. Käytetään mieluummin alempaa pesimävarmuusindeksiä kuin vaarannetaan lajin pesintää. Lintujen tarkkailustakaan ei saa aiheutua häiriötä pesinnöille. Huomaa esimerkiksi BirdLife Suomen ohjeet "Havainnoi huomaavaisesti" ja "Droonit ja linnut – lennätkä huomaavaisesti".

Jos pesimävarmuusindeksien tulkinta tämän ohjeen jälkeenkin askarruttaa, voit kysyä lisätietoja yhdistyksesi atlasvastaavalta tai lintuatlaskoordinaattoreilta osoitteesta lintuatlas(at)luomus.fi. Saatavilla on myös lajikohtainen atlasohje.

Pesimävarmuusindeksin tulkinta

Pesimävarmuusindeksin osoittama lajin pesinnän varmuus atlasruudulla perustuu kuluvalle atlaskaudella pesimäaikana tehtyihin havaintoihin. Indeksien ei pidä perustua vanhoihin tietoihin lajin pesinnästä atlasruudulla.

OIKEA TULKINTA: Näin atlasruudulla lajin poikaspesän vuonna 2022 = laji pesii varmasti kyseisessä atlasruudussa, joten annan havainnolle pesimävarmuusindeksin 82.

VÄÄRÄ TULKINTA: Näin atlasruudulla vuonna 2022 lajin koiraan useana päivänä samalla paikalla, jossa laji pesi viisi vuotta sitten. Varmaan se pesii nytkin, laitan varalta indeksin 7. (Virhetulkinta perustuen vanhaan tietoon. Oikea indeksi vuoden 2022 havaintojen perusteella on 4.)

Pesimävarmuusindeksiä annettaessa vältetään ylitulkintoja. Indeksien pitää perustua havaintohetken tilanteeseen, ei siitä johdettuihin oletuksiin. Ilmoita mieluummin varovainen kuin yliampuva tulkinta.

OIKEA TULKINTA: Havaitsin kevään ensimmäisen laulavan peipon. Kokemuksesta tiedän, että peippoja yleensä pesii alueella, mutta laitan tehdyn havainnon perusteella pesimävarmuusindeksin 2. Jos myöhemmin keväällä näen peipon pesintöjä, annan niille havainnoille sitten korkeamman indeksin.

VÄÄRÄ TULKINTA: Lajia esiintyy täällä paljon, kyllä se varmaan pesii, laitan indeksin 7. (Virhetulkinta, joka perustuu oletukseen lajin pesinnästä, ei havaintoon. Kuvaus "lajia esiintyy" on niin

epämääräinen, että oikeaa indeksiä ei voi määrittää. Havainnoi tarkemmin selvittääksesi, vastaako jokin lajista tehty havainto esimerkiksi pesimävarmuusindeksiä 1, 2, 3 tai 4.)

OIKEA TULKINTA: Näin lajin rakentavan pesää, joka on melkein valmis. Merkitsen indeksin 62.

VÄÄRÄ TULKINTA: Näin lajin rakentavan pesää, joka on melkein valmis. Eiköhän pesintä onnistu, merkitsen indeksin 8. (Virhetulkinta pelkän pesänrakennuksen perusteella siitä, että pesintä pesässä etenee vähintään munavaiheeseen.)

Jotkin pesimävarmuusindeksit perustuvat siihen, onko havaittu koiras vai naaras. Monella lajilla sukupuoli ei kuitenkaan ole määritettävissä (esim. hanhet, joutsenet, kurki, kyyhkyt, varislinnut). Tällöin samalla paikalla eri päivinä havaittu yksittäinen lintu tulkitaan konservatiivisesti ikään kuin se olisi koiras (indeksi 4 eikä 5).

Lisäksi jotkin lajit (esim. tervapääsky, kesykyyhky) esiintyvät pesimäaikaankin parvina, jolloin tulkinta pareiksi on hankalaa. Tällöin tulkitaan konservatiivisesti: kertaalleen havaitulle parvelle sopii pesimävarmuusindeksi 2 ruudulla, jolla lajin pesintä on mahdollista. Parvihavainnolle toisena päivänä samalla paikalla annetaan pesimävarmuusindeksi 4. Tulkinta pariaksi (indeksi 3) voi kuitenkin onnistua esim. paritteluhavainnon perusteella tai koiraan ruokkiessa naarasta.

Pesimäaika vaihtelee lajeittain ja alueittain. Pesimäajoista on tietoa lintukirjoissa ja erilaisilla verkkosivuilla (esim. luontoportti.com tai hae lajinimellä). Lajitiedosta ja paikallistuntemuksesta on usein hyötyä atlashavainnoinnissa.

Pesimäaika alkaa yleensä lajin laulu- tai soidinkaudesta. Laulava lintu saa jo pesimävarmuusindeksin 2 (katso kuitenkin tarkemmat indeksiohjeet). Tätä voi tulkita varsin matalalla kynnyksellä; ensimmäiset laulajat (usein tiaiset) aloittavat jo tammi–helmikuussa. Poikkeuksena ovat kuitenkin esimerkiksi talvehtivat peipot tai mustarastaat, joiden ensimmäiset epävireiset laulun tapailut ruokintapaikkojen tuntumassa eivät ole vielä varsinaista reviirilaulua. Jotkin paikkalinnut (esim. lehtopöllö) voivat äänellä reviirillään jo syksyllä. Niiden osalta kannattaa kuitenkin odottaa pesimävarmuusindeksien kanssa kevätpuolelle, jolloin pesimäkausi varsinaisesti alkaa. Kesykyyhky sen sijaan voi pesiä ympäri vuoden eli sille voi antaa pesimävarmuusindeksin havaitun pesimätilanteen mukaan.

Esimerkki 1: Näen maaliskuussa Etelä-Suomessa isolepinkäisen peltoaukealla olevan pensaan latvassa. Viereisessä metsässä laulavat talitiainen ja kuusitiainen. – OIKEA TULKINTA: Isolepinkäinen on varmastikin talvehtiva lintu, lajin pesimäaika alkaa myöhemmin. Se ei välttämättä edes pesi alueella. Merkitsen sille pesimävarmuusindeksin 1. Laulavalle talitiaiselle ja kuusitiaiselle merkitsen pesimävarmuusindeksin 2.

Esimerkki 2: Lapin sulapaikoilla nähdään talvehtivia koskikaroja yleisesti huhtikuun puolivälissä ja sen jälkeenkin (pesimävarmuusindeksi 1). Etelä-Suomesta talvehtineet koskikarat ovat tuolloin jo kadonneet eli huhtikuun puolivälin havainnot puroilla viittaavat Etelä-Suomessa jo pesintään (pesimävarmuusindeksi 2 tai enemmän havainnosta riippuen).

Esimerkki 3: Kuulen helmikuussa tiaisten jo laulavan, mutta moni muu laji, kuten havaitsemani varis, punatulkku ja keltasirku, ei vielä ole pesimävireessä. Minkä lajin mukaan pesimäaika tulkitaan? Laitetaanko indeksi 1 kaikille havaituille lajeille, joiden pesimäaika ei ole vielä alkanut? TULKINTA: Tämä riippuu siitä, millaisia tietoja olet ilmoittamassa.

a) Voit ilmoittaa lintuatlakseen lajeista yksittäishavainnot merkittämällä pesimävarmuusindeksin niihin havaintoihin, mistä voit tai haluat tehdä pesimävarmuustulkinnan. Pesimävarmuusindeksillä merkityt havainnot tulevat lintuatlakseen. Jätä pesimävarmuusindeksin kohta tyhjäksi muista

havainnoista, joita et ilmoita lintuatlakseen.

*b) Voit ilmoittaa retkeltä havainnot lajilistana. Lajilistoista on ohje sivulla lintuatlas.fi > Ohjeita (ks. myös esimerkki 5). Jos ilmoitat **täydellisen pesimälajilistan**, ilmoita kaikki retkellä havaitsemasi lajit ja kaikille lajeille korkein lajista retkellä havaitsemasi pesimävarmuusindeksi. Esimerkin 3 tapauksessa merkitse indeksi 1 havainnoille lajeista, joiden pesimäkausi ei ole vielä alkanut. Jos ilmoitat **täydellisen lajilistan**, ilmoita kaikki retkellä havaitsemasi lajit ja korkein havaitsemasi pesimävarmuusindeksi niille lajeille, joille voit tai haluat tehdä pesimävarmuustulkinnan. Jos ilmoitat **epätäydellisen lajilistan**, ilmoitat vain osan retkellä havaitsemistasi lajeista (hajahavaintoja) ja korkeimman havaitsemasi pesimävarmuusindeksin niille lajeille, joille voit tai haluat tehdä pesimävarmuustulkinnan. Myös täydellisen ja epätäydellisen lajilistan tapauksessa voit merkitä indeksin 1 lajeille, joiden pesimäkausi ei ole vielä alkanut.*

Toukokuu ja kesäkuukaudet ovat lintuatlaksen kannalta kenties antoisinta retkeilyaikaa, kun monet lajit ruokkivat poikasiaan. Tällöin kuittaantuu helposti korkeita pesimävarmuusindeksejä. Toisaalta osalla lajeista pesimäkausi alkaa jo aikaisin (käpylinnut) tai lajit ovat helpoimmin havaittavissa varhain keväällä (esim. laulava kuusitiainen tai taviokuurna, kuikuttava harmaapäätikka). Joillakin lajeilla on pienet poikaset verraten myöhään (esim. tukkakoskelo, mehiläishaukka). Atlasretkeily kannattaa siten ulottaa koko kevät- ja kesäkaudelle, lajista riippuen jopa loppukesään. Joillakin lajeilla on useita poikueita kesässä; pesimävarmuusindeksin korotus voi tapahtua myös niiden perusteella.

Joillakin lajeilla on kaksivaiheinen muutto. Ensimmäiset kivitaskut saapuvat reviireilleen huhtikuussa, mutta toukokuussa (noin 10.–20.5.) Etelä- ja Keski-Suomen pelloilla levähtää pohjoiseen muuttomatkalla olevia kivitaskuja. Suuret kerääntymät on helppo erottaa muutolla oleviksi, mutta yksittäisiä lintuja ei välttämättä erota jo reviireillään olevista linnuista.

Alkukesästä on syytä varoa, ettei varhain syysmuutolle lähteviä lajeja (kahlaajat) tai sulkasatoalueille muuttavia vesilintuja (pesimävarmuusindeksi 1) tulkitse pesiviksi. Lisäksi kesällä havaittu kiertelevä lentokykyinen poikue voi olla peräisin toiselta atlasruudulta. Tällaisia ovat esimerkiksi käpylintujen ja kottaraisten perheparvet. Niille sopii pesimävarmuusindeksi 1. Vastikään lentokykyisiksi tulleille poikasille voi antaa indeksin 73. Jos satut näkemään poikasten lähden pesästään, indeksiksi käy 82.

Pesimäkauden edetessä lajihavainnoille voidaan tyypillisesti antaa korkeampia pesimävarmuusindeksejä. Ensin havaitaan mahdollisia pesintöjä, kuten laulavia koiraita. Sitten havaitaan todennäköisiä pesintöjä, kuten pesänrakennusta tai emon varoittelua. Myöhemmin poikasaikaan saadaan kenties varmasta pesinnästä kertovia havaintoja. Lajista huomioidaan lintuatlaksessa lopulta korkein pesimävarmuusindeksi kultakin atlasruudulta. Alhaisen pesimävarmuusindeksin havaintojen ilmoittamista ei kuitenkaan pidä arkailla. Ei ole takeita siitä, tehdäänkö atlasruudulla lajista myöhemmin korkeamman pesimävarmuusindeksin havainto. Alhaisemman indeksin havainto kannattaa ilmoittaa siinäkin tapauksessa, että kyseiseltä atlasruudulta on jo ilmoitettu korkeamman pesimävarmuusindeksin havainto. Korkeamman indeksin havainto voi olla virhe, joka korjataan myöhemmin (väärä ruutu, laji tai indeksi). Lisäksi joiltakin lajeilta korkean pesimävarmuusindeksin saaminen on vaikeaa ylipäätään (esimerkiksi luhtakanan tai luhtahuitin pesää tai poikasia ei yleensä nähdä). Kaikenlaiset havainnot ja pesimävarmuusindeksit ovat siis tervetulleita!

Millä havaintotasolla indeksitulkinta tehdään? Jos ilmoitat yksittäisen havainnon, tee indeksitulkinta yksittäisen havainnon perusteella. Jos ilmoitat atlakseen tietoja lajilistana (ks. lintuatlas.fi > Ohjeita), merkitse kullekin lajille korkein retken aikana havaitsemasi pesimävarmuusindeksi.

Esimerkki 4: Näen kirjosiepon vievän ruokaa pönttöön, poikasääniä ei kuulu. Ilmoitan sen yksittäisenä havaintona, jolle merkitsen pesimävarmuusindeksin 74.

Esimerkki 5: Lähden retkelle, jolta ilmoitan lajistilan. Laitan kännykkäsovelluksen päälle mittaamaan reittiäni, jonka varrelta ilmoitan lajeja ja niille pesimävarmuusindeksin. Kuulen retkellä eri paikoissa ensimmäistä kertaa kaksi laulavaa pensaskerttua (niille pesimävarmuusindeksi olisi 2) ja näen pensaskerttuparin (pesimävarmuusindeksi 3). Merkitsen listalle pensaskertun havaituksi ja sille pesimävarmuusindeksiksi 3 korkeimman havaitun indeksin mukaan. Lisäksi havaitsen laulavan punavarpuksen paikassa, jossa kuulin sen jo pari päivää sitten. Merkitsen listalle punavarpuksen ja annan havainnolle pesimävarmuusindeksin 4. Näen retkellä myös kaksi pesässä hautovaa kalalokkia (pesimävarmuusindeksi 75) sekä yhden kalalokin pesän, jossa emon alta pilkistää poikanen (pesimävarmuusindeksi 82). Merkitsen listalle kalalokin havaituksi ja sille pesimävarmuusindeksiksi 82.

Esimerkki 6: Olen huhtikuussa metsäretkellä ja kuulen ylilentävän naakkaparven. Naakka ei pesi umpimetsässä, joten minkä pesimävarmuusindeksin merkitsen? – Vastaus riippuu tilanteesta. Jos kyseessä ei ole selkeä muuttoparvi ja näen tai tiedän atlasruudulla lähellä olevan lajille sopivaa pesimäympäristöä (kuten taajamia, puistoja, maaseutupihoja, vanhoja kolopuita) ja lajin pesintä ruudulla on siten mahdollinen, voin merkitä pesimävarmuusindeksin 2. Jos näin ei ole tai arvelen, että kyseessä on muuttoparvi tai ruudun yli ruokailemaan siirtyvä parvi, merkitsen pesimävarmuusindeksin 1. [Joissakin tilanteissa saatetaan tarvita enemmän tietoa sen arviointiin, että laji on epätodennäköinen pesijä atlasruudussa.]

Esimerkki 7: Havaitsen nuoren harmaalokin atlasruudussa, jossa on paljon lajille sopivaa elinympäristöä. Ilmoitan tälle linnulle pesimävarmuusindeksin 1, sillä yksivuotias lokki ei ole vielä riittävän vanha pesimään.

Esimerkki 8: Näen lahdella sääksen nappaavan heinäkuussa kalan ja lähtevän kuljettamaan sitä määrätietoisesti tiettyyn suuntaan. Sääksen pesimäaikainen kalankuljetus voi viitata siihen, että koiras vie ruokaa pesälleen. Sääksi voi käydä saalistamassa kilometrien päässä pesältä. Mikä on sopiva indeksitulkinta? – Vastaus riippuu tilanteesta. Jos minulla on käsitys siitä, että kyseisellä atlasruudulla ei sijaitse tai ei voi sijaita sääksenpesää, tai jos lintu vaikuttaa lentävän atlasruudun ulkopuolelle, merkitsen pesimävarmuusindeksin 1. Jos en näe, mihin sääksi päätyy ja atlasruudulla voisi olla pesä (sopivaa elinympäristöä löytyy), vaikka en tiedä asiasta tarkemmin, merkitsen indeksin 2. Jos tiedän atlasruudulla olevan sääksenpesän ja sääksi lentää pesän suuntaan tai näen sen lentävän pesälle, merkitsen indeksin 74. Useimmat sääksenpesät ovat sääksirengastajien seurannassa, joten tietoa tulee luultavasti myös sääksiseurannan kautta. – Yleisesti ottaen petolintujen saaliin kuljetuksen tulkinnassa on parempi olla varovainen. Myös pesimätön sääksi voi kuljettaa kalaa mennäkseen syömään sitä muualle, kuten oleskelupaikkana käyttämälleen pesälle. Jos em. tapauksessa sinulla on käsitys siitä, että sääksi on joutilas, pesimätön lintu, kalan kuljetukselle ja pesällä syönnille voisi sopia pesimävarmuusindeksi 2 tai 4, tai kohennetun pesän tapauksessa jopa 66.

Jos olet epävarma pesimävarmuusindeksin tulkinnasta, aseta itsellesi kysymys: **Mitä tämä havaintoni kertoo lajin pesinnästä tässä atlasruudussa?** Muista myös, että olet itse ensisijainen tulkitsija havainnostasi. Muiden jälkikäteen tekemä tulkinta ei välttämättä ole parempi.

Esimerkki 9: Näen keväällä nurmikentällä punakylkirastaparven. Linnut lauleskelevat, ja kyseisellä atlasruudulla on paljon lajille sopivia metsiä. Merkitsen kuitenkin pesimävarmuusindeksin 1, sillä kyseessä on selkeästi muutolla pysähtynyt parvi. Jos punakylkirastas pesii ruudun metsissä, havaitsen varmastikin myöhemmin reviirille asettuneita laulavia lintuja ja voin ilmoittaa niille havainnoille korkeamman pesimävarmuusindeksin.

Jos lajilla on iso reviiri (esim. petolinnut, korppi) ja reviiri on atlasruutujen rajalla, merkitsen reviiriasutuksesta kertovan pesimävarmuusindeksin vain yhteen atlasruutuun joko pesälöydön tai havaintojeni painottumisen perusteella. Saman reviirin linnuista muiden atlasruutujen alueilla tekemilleni havainnoille kirjaan pesimävarmuusindeksin 1. Toisin sanoen en kirjaa saman rajareviirin havaintojani samanarvoisina kahteen tai useampaan atlasruutuun vain sillä perusteella, että havaitsin lajin yksilön pesimäaikaan samalla alueella ruuturajan eri puolilla. Kyse ei voi olla eri reviireistä, sillä ison reviirin omaavat lajit eivät siedä saman lajin naapuria liian lähellä. (Pienetkin lajit puolustavat yleensä reviiriään. Reviiri on niillä usein pienempi. Tällöin atlasruutujen rajalla sijaitsevasta reviiristä voi olla hankalampi tulkita, milloin havaittu yksilö on reviirinomistaja, milloin naapurireviiriltä.)

Esimerkki 10: korpilla on reviiri Korkeametsän alueella, joka sijaitsee kahden atlasruudun A ja B rajalla. En tiedä, missä korpin pesä on, mutta näen korppiparin lentävän soidinta Korkeametsän alueella ruudun A yläpuolella. Sekä ruudun A että B puolella näen Korkeametsän alueella myös pitkin kevättä yhden tai kaksi korppia lennossa. Molemmissa ruuduissa pelkät havaintoni viittaisivat pesimävarmuusindeksiin 5, mutta tiedän, että kyse on samasta reviiristä. Soidin tapahtui ruudun A puolella, joten päätän reviirin painottuvan sinne. Korpin sukupuolia ei voi erottaa, joten en tiedä, milloin yksinäinen lintu oli naaras. Ruudulla A annan Korkeametsän korppiparin havainnoilleni toisesta parihavainnosta alkaen pesimävarmuusindeksin 5. Ruudulla B annan kaikille Korkeametsän korppihavainnoilleni pesimävarmuusindeksin 1.

Minkä pesimävarmuusindeksin annan paritteluhavainnolle? Parittelu saattaa tapahtua lähellä pesäpaikkaa ja viitata vahvasti pesintään. Ongelmana on, että jotkin lajit (esim. vesilinnut, kahlaajat) parittelevat jo muuttomatkalla, vaikka olisivatkin pesimäympäristöksi sopivassa paikassa (mutta vasta muutolla). Tai parittelu ei tapahdu aivan pesäpaikalla, jolloin itse pesintä voi olla naapuriruudussa. Niinpä tarkkailen lintuparia lisää. Menevätkö ne mahdolliselle pesäpaikalle tai rakentavat pesää (indeksi 61 tai 62)? Käyvätkö ne valmiissa, tuoreessa pesässä (indeksi 66)? Jos tällaista ei tapahdu, mutta laji voisi pesiä kyseisessä atlasruudussa, indeksi 3 tai 5 voisi sopia. Jos linnut ovat muuttomatkalaisia tai pesintä on oletettavampi naapuriruudulla, annan paritteluhavainnolle indeksin 1.

Kahden lajin sekapesinnässä pesimävarmuusindeksin voi antaa kummallekin lajille. Jos pesivästä parista toinen lintu tai molemmat ovat itse risteymiä, niillekin voi pesimävarmuusindeksin merkitä (mikäli risteymätkäsonin tallennus onnistuu). Risteymäemo ei kuitenkaan tule mukaan lintuatlakseen.

Mitä ei kannata ilmoittaa lintuatlakseen? Lintuatlashavainto edellyttää, että havainnolle on määritetty lintulaji ja pesimävarmuusindeksi. Siten ”joku pesii jossakin” ei ole atlashavainto. Tuore pesä, maassa oleva munankuori, pesästä pudonnut ja kuollut poikanen tai poikasten kerjuuääni eivät ole atlashavaintoja, jos pesivä laji ei ole määritettävissä (usein hetken tarkkailemalla laji saattaa kuitenkin selvitä). Lajiparit (kuten pikku- tai isokäpylintu) tai vain suvulleen määritetyt havainnot eivät tule atlakseen, vaikka niillekin pystyy kirjaamaan pesimävarmuusindeksin. Sen sijaan alalajeista voidaan koostaa tieto lajitasolle.

Pesimävarmuusindeksit

A. Epätodennäköinen pesintä (indeksi 1)

1. Havaittu pesimäaikaan lajin yksilö, mutta havainto ei viittaa pesintään kyseisessä atlasruudussa. Indeksiin 1 luetaan ruudulla muuttomatkalla oleviksi tulkitut linnut (ylimuuttavat, muutolla lepäilevät), naapuriruudulle matkalla oleviksi tulkitut linnut (esim. ruoanhakumatkat), selvästi pesimättömät

kiertelijät tai nuoret linnut sekä harvinaisuudet, joille atlasruutu ei ole levinneisyysaluetta. Indeksien 1 saavat myös lajit, joiden pesimäaika ei ole alkanut vielä tai on jo ohi (etenkin lajilistaa tehdessä).

*Epäselvissä tapauksissa indeksin 1 tulkintaa ohjaa ajatus: ”tämä havaintoni lajista ei viittaa pesintään tässä atlasruudussa” (laji voi silti pesiä kyseisessä atlasruudussa esimerkiksi myöhemmin keväällä tai eri yksilöiden toimesta, mutta juuri **tämä** havainto ei viittaa pesintään). Kaikki tällaiset havainnot saavat pesimävarmuusindeksin 1.*

Voin merkitä indeksillä 1 havainnot muuttomatalla pysähtyvistä lajeista, joiden pesimäalueen tiedetään olevan muualla (kuten tundrakurmitsa, isosirri, leveäpyrstökihu tai Etelä- ja Keski-Suomessa havaittu punakuiri). Sama koskee muuttaviksi tai muutolla levähtäviksi tulkittavia lintuyksilöitä, vaikka atlasruutu olisi lajin pesimäaluetta ja ruudulla on lajille sopivaa elinympäristöä (esim. muuttava kurkiparvi, nurmikolle muutolta laskeutunut punakylkirastasparvi). Annan indeksin 1 myös linnuille, jotka ovat selvästikin ravinnonhaussa naapuriruudulta (esim. aikuinen räyskä kalastamassa sisämaahan työntyvällä merenlahdella atlasruudulla, jolla ei ole pesimäluotoja). Harmaahaikaroita voi liikkua keskikesällä kosteikoilla ja merimetsoja lentää saaristossa tai sisämaassakin. Näillä yhdyskuntapesijöillä pesimävarmuusindeksiä 1 korkeampia indeksejä on varminta antaa kolonioista tehtyjen havaintojen perusteella. Lisäksi merkitsen indeksillä 1 nuoret, pesimättömät linnut (kuten esiaikuiset lokit tai nuoret joutsenet) sekä satunnaisharhailijat, joiden pesintä olisi epätodennäköinen (esim. keisarrikotka, arotasku, valkosiipitiira). Toisaalta satunnaisharhailijakin voi pitää reviiriä (esim. laulava mustapääsirkku), jolloin pesimävarmuusindeksi voi olla 2 tai 4. Yhden päivän laulaville harhailijoille suositellaan silti pesimävarmuusindeksiä 1.

Annan indeksin 1 lajeille, joiden soidin- tai pesimäkausi ei ole alkanut vielä – tai se on jo ohi (erityisesti tehdessäni täydellistä pesimälajilistaa, ks. lintuatlas.fi > Ohjeita). Talvehtineet peipot voivat tapailla laulua, vaikka niiden varsinainen pesimäkausi ei ole vielä alkanut (pesimävarmuusindeksi 1). Hankalia ovat esimerkiksi koko talven alueella pyörineet vihervarpuset tai urpiaiset – milloin annan ympäriinsä lenteleville linnuille vielä pesimävarmuusindeksin 1 ja milloin aloitan indeksin 2 antamisen? Täsmällistä ohjetta on vaikea antaa. Vihervarpuskooiraat aloittavat jo alkukevästä innokkaan laulun ja soidinlennon, jolloin indeksi 2 on aiheellinen. Jos kevään edetessä urpiaisia yhä näkyy paikallisen oloisena, indeksi 2 sopii niillekin.

Alkukesällä kannattaa huomata, että osa kahlaajista on jo syysmuutolla tai osa vesilinnuista muuttomatalla sulkasatoalueille (indeksi 1). Kesällä havaitsemani kiertelevä lentopoikue tai perheparvi (etenkin käpylinnut, kottarainen) voi olla peräisin toiselta atlasruudulta (pesimävarmuusindeksi 1). Harkitsen vesilintupoikueista, ovatko poikaset vasta pieniä ja poikue ”paikallinen” ja siten oletettavasti syntynyt kyseisellä atlasruudulla (pesimävarmuusindeksi 73) vai onko nähty poikue voinut uida naapuriruudulta (pesimävarmuusindeksi 1). Tarkkana saa olla erityisesti atlasruutujen rajalla.

Kesän viettoon voi jäädä yksilöitä lajista, joka ei yleensä pesi Suomessa (esim. tundrahamhi) tai kyseisessä atlasruudussa (esim. valkoposkihanhi uudella alueella sisämaassa). Tällöin tavallisesti annetaan pesimävarmuusindeksiksi 1. Linnut saattavat kuitenkin ryhtyä sekapesintään toisen lajin kanssa tai ensimmäisistä ”tunnustelijoista” voi myöhempinä vuosina syntyä pesivä kanta, jolloin korkeammat pesimävarmuusindeksit tulevat kyseeseen. Kannattaa siten välttää yksioikoista tulkintaa lajin perusteella ja seurata todellista tilannetta.

*Samalla pellolla **keväästä kesään asti** viihtyvät viisi aikuista laulujoutsenta ovat luultavasti pesimättömiä lintuja (joutsenet ajaisivat muut joutsenet pois pesäpaikaltaan). Havainnoija voi myös olla seurannut pienessä lammessa aikaa viettänyttä joutsenparia ja on varma siitä, ettei pari rakentanut pesää. Tällaisille linnuille sopii pesimävarmuusindeksi 1. Mutta kesää joutilaan näköisinä*

viettävät linnut (esim. hanhet, joutsenet, kurjet) ovat myös voineet yrittää pesintää, joka on epäonnistunut. Epäonnistunut pesintä on usein hankalasti todennettavissa. Jos atlasruutu on lajin pesimäaluetta ja ruudulla on lajille sopivaa elinympäristöä, joutilaan oloisille toistuvasti havaituille linnuille voi antaa pesimävarmuusindeksi 5. Katso myös indeksien 2–4 tulkintaohjeet.

B. Mahdollinen pesintä (indeksit 2–3)

2. Havaittu yksittäinen lintu kerran (esim. laulava tai soidinääntelevä koiras, nähty tai kuultu naaras) pesimäaikaan lajille sopivassa pesimäympäristössä, ja lajin pesintä ruudussa on mahdollista. Paikalla on joko käyty vain kerran tai lintu on tavattu vain kerran useista käynneistä huolimatta.

Tarkista erityisesti pesimävarmuusindeksi 1 kuvauksesta, mitä indeksiin 2 ei kuulu (muuttavat ym.).

Ilmaisun ”havaittu yksittäinen lintu kerran” voi tulkita ”havaittu laji kerran” etenkin sellaisista lajeista, jotka esiintyvät pesimäaikaankin parvissa, ja pareiksi tulkinta on hankalaa (kuten tervapääsky, kesykyhky). Ks. myös indeksin 3 selitys.

Sopiva pesimäympäristö voi vaihdella alueellisesti (esim. kahlaajilla suot ja pellot etelässä, suot ja tunturit pohjoisessa).

Indeksillä 2 merkitsen esimerkiksi metsässä lentoön pyrähtäneen pyyn, jollakin paikalla yhtenä päivänä kuulemani laulavan peipon ja järvenrannalla näkemäni sinisorsan silloin, kun kyse ei ole selvästi muutolla havaitusta tai levähtävästä yksilöstä.

Indeksi 2 on väljä: riittää, että havaitsen kertaalleen lajin, joka voi pesiä kyseisessä atlasruudussa. Pesinnän ei tarvitse olla mahdollista juuri havaintopaikassa – riittää, että ruudun alueella havaintopaikan lähistöllä on lajille sopivaa elinympäristöä. Mieluiten sopiva elinympäristö on näköpiirissä tai lähistöltä tiedossa (esim. kartan tai kokemuksen perusteella), jotta ylilentäviä ei tulkita liian herkästi ruudun pesimälajistoksi. Tämä auttaa tulkitsemaan indeksin lennossa havaituille yksilöille (esim. aikuiset lokit, tervapääsky, päiväpetolinnut) edellyttäen, että ne eivät ole selkeästi muuttavia tai atlasruudun ylittävällä ravinnonhakumatkalla. Esimerkiksi lokit voivat lentää pitkiä matkoja kaatopaikoille; tällöin säännölliset lennot suuntautuvat usein samoja reittejä pitkin. Jos ruudulla ei ole havaintopaikan lähistöllä nähtävillä tai tiedossa ylilentäville lajeille sopivaa pesimäympäristöä, havainnolle merkitään pesimävarmuusindeksi 1.

Poikkeuksena edelliseen on kaakkuri, joka voi tehdä pitkiä ravinnonhakumatkoja isoille järville, vaikka pesii pienillä järvillä ja (suo)lammilla. Lampia Suomessa riittää, joten kaakkurin pesimälevinneisyys voisi ravinnonhakumatkalaisten ja elinympäristön esiintymisen perusteella myötä tulla yliarvioituksi. Kaakurille kannattaakin käyttää pesimävarmuusindeksiä 1 suurempia indeksejä lähinnä pesimälammilla tehtyjen havaintojen perusteella. Muita mahdollisia poikkeuksia ovat esimerkiksi sääksi (ks. tulkintaohje) ja joutsen (alla).

Hankalia ovat esimerkiksi koko talven alueella pyörineet vihervarpuset tai urpiaiset – milloin annan ympäriinsä lentelevälle linnulle vielä pesimävarmuusindeksi 1 ja milloin aloitan indeksin 2 antamisen? Täsmällistä ohjetta on vaikea antaa. Vihervarpuskoiraat aloittavat jo alkukevästä innokkaan laulun ja soidinlennon, jolloin indeksi 2 on aiheellinen. Jos kevään edetessä urpiaisia yhä näkyy paikallisen oloisena, indeksi 2 sopii niillekin.

Kannattaa huomata, että myös muuttomatkalaisilla voi olla soidinelkeitä. Esimerkiksi kiuru voi laulaa muuttaessaan, ja pellolla levähtävät suokukot voivat pitää turnajaisia – näille havainnoille sopii pesimävarmuusindeksi 1. Kannattaa myös kiinnittää huomiota yksilömääriin, sillä pesivät aikuiset

linnut esiintyvät harvoin parvina yhdyskuntapesijöitä lukuun ottamatta. Pellolla kertaalleen havaitulle yksittäiselle joutsenelle voi antaa indeksin 2 (joutsenhavainnoista on myös indeksien 1 ja 3–5 tulkintaohjeissa). Alkukesästä nähty kottarais- tai käpylintuparvi on luultavasti kiertelemään lähtenyt perheparvi (aikuiset ja niiden lentopoikaset), joka on kenties jo poistunut pesimäruudultaan. Tällöin käytetään pesimävarmuusindeksiä 1. Sen sijaan juuri lentokykyiset poikaset saavat pesimävarmuusindeksin 73, jos poikasten voidaan olettaa syntyneet kyseisellä atlasruudulla.

3. Havaittu pari kerran pesimäaikaan sopivassa pesimäympäristössä, ja lajin pesintä ruudussa on mahdollista.

Samat seikat kuin pesimävarmuusindeksin 2 osalta: indeksi 3 ei koske muuttavia, kierteleviä, nuoria, esiaikuisia, ravinnonhakumatalla olevia tai pesimättömiksi tulkittavia pareja.

Kesällä pellolla kertaalleen havaitulle kahdelle joutsenelle tai kurjelle (oletettavasti pari) voi antaa indeksin 3 (katso myös indeksien 1 ja 5 tulkinta). Pesivät aikuiset linnut esiintyvät harvoin parvina yhdyskuntapesijöitä lukuun ottamatta.

Hahmottaminen pareiksi ei välttämättä onnistu pesimäaikaan parvina esiintyvistä lajeista, joilla sukupuolet ovat samannäköisiä (kuten tervapääsky, kesykyyyhky). Tulkitse tällöin konservatiivisesti: parvihavainto kertaalleen, lajin pesintä ruudulla mahdollista = pesimävarmuusindeksi 2.

Parvihavainto toisena päivänä samalla paikalla = pesimävarmuusindeksi 4. Tulkinta pariksi (indeksi 3) voi kuitenkin onnistua esim. paritteluhavainnon perusteella tai koiraan ruokkiessa naarasta.

C. Todennäköinen pesintä (indeksit 4–6, alaindeksit 61–66)

4. Havaittu laulava, soidinmenoja esittävä tai muuten samalla paikalla (eli pysyvällä reviirillä) pesimäaikaan oleskeleva koiras eri päivinä.

Samat seikat kuin pesimävarmuusindeksin 2 osalta: indeksi 4 ei koske vähintään kahtena päivänä samalla paikalla havaittuja muuttomatalla viivähtäviä, kierteleviä, esiaikuisia, toistuvalla ravinnonhakumatalla olevia tai pesimättömiä koiraita.

Pesimävarmuusindeksi 4 kertoo todennäköisestä pesinnästä, joten indeksiin 4 oikeuttavan havainnon pitäisi tosiaan viitata reviiriin. Tämä on helpoin todeta samalla paikalla sopivassa ympäristössä vähintään kahtena päivänä laulavasta, soidintavasta, rummuttavasta tai reviiriä vahtivasta koirasta. Ensimmäisenä havaintopäivänä pesimävarmuusindeksi on 2 ja toisena 4.

Indeksi 4 edellyttää aiempaa havaintoa koirasta samalla paikalla. Täytyykö aiempi havainto olla ilmoitettu (indeksillä 2), ennen kuin voi ilmoittaa indeksin 4? Aiemman havainnon ilmoittaminen ei ole pakollista, mutta se on kuitenkin hyödyllistä atlasaineiston kertymisen ja seurannan kannalta. Aiempi havainto voi olla toisen henkilön havainto, jos voidaan pitää todennäköisenä, että lintu on sama. Tällainen voi olla esimerkiksi samalla paikalla eri päivinä havaittu laulava sinipyrstö tai soidinäntelevä viiriäinen (lajin vähälukuisuuden vuoksi voidaan olettaa, että kyse on samasta linnusta; yleisten lajien osalta tulkinta on hankalampaa). Yöllä laulavien lajien osalta kahden päivän ehto tarkoittaa vähintään kahta eri yötä (ei siis havaintoa esim. klo 23.59 ja heti perään klo 0.01 samana yönä).

Monella lajilla sukupuoli ei ole määritettävissä (esim. hanhet, joutsenet, kurki, kyyhkyt, varislinnut). Tällöin samalla paikalla eri päivinä havaittu yksittäinen lintu tulkitaan konservatiivisesti ikään kuin se olisi koiras (indeksi 4 eikä 5).

Hahmottaminen pareiksi ei välttämättä onnistu pesimäaikaan parvina esiintyvistä lajeista, joilla sukupuolet ovat samannäköisiä (kuten tervapääsky, kesykyyhky). Tulkitse tällöin konservatiivisesti: parvihavainto kertaalleen, lajin pesintä ruudulla mahdollista = pesimävarmuusindeksi 2. Parvihavainto toisena päivänä samalla paikalla = pesimävarmuusindeksi 4.

5. Havaittu pesimäaikaan samalla paikalla oleskeleva naaras tai pari eri päivinä.

Samat seikat kuin pesimävarmuusindeksin 2 osalta: indeksi 5 ei koske vähintään kahtena päivänä samalla paikalla havaittuja muuttomatalla viivähtäviä, kierteleviä, esiakuisia, toistuvalla ravinnonhakumatalla olevia tai selvästi pesimättömiä naaraita tai pareja. Esimerkki pesimättömästä naaraasta voisi olla useana päivänä sopivalla paikalla pesimäaikaan nähty jouhisorsanaaras (vähälukuinen laji), jonka seurassa ei havaita ollenkaan koirasta ja joka on jatkuvasti näkyvillä sellaiseen aikaan, jolloin sorsanaaraiden pitäisi olla jo pesällä. Tällaiselle havainnolle sopii pesimävarmuusindeksi 1.

Pesimävarmuusindeksi 5 kertoo todennäköisestä pesinnästä, joten indeksiin 5 oikeuttavan havainnon pitäisi tosiaan viitata reviiriin. Useimmiten samalla paikalla vähintään kahtena päivänä pesimäaikaan havaitulle paikalliselle naaraalle tai parille voi antaa indeksin 5. Tällainen on esimerkiksi kahtena päivänä paikallisena samalla metsäalueella nähty peippopari tai punatulkunaaras tai pihalla havaittu västäräkkipari.

Indeksi 5 edellyttää aiempaa havaintoa naaraasta tai parista samalla paikalla. Aiempi havainto voi olla toisen henkilön havainto, jos voidaan pitää todennäköisenä, että lintu on sama. Ks. indeksin 4 selitys. Yöllä tehtyjen havaintojen osalta kahden päivän ehto tarkoittaa vähintään kahta eri yötä (ei siis havaintoa esim. klo 23.59 ja heti perään klo 0.01 samana yönä).

Monella lajilla sukupuoli ei ole määritettävissä (esim. hanhet, joutsenet, kurki, kyyhkyt, varislinnut). Tällöin samalla paikalla eri päivinä havaittu yksittäinen lintu tulkitaan konservatiivisesti ikään kuin se olisi koiras (indeksi 4 eikä 5).

Hahmottaminen pareiksi ei välttämättä onnistu pesimäaikaan parvina esiintyvistä lajeista, joilla sukupuolet ovat samannäköisiä (kuten tervapääsky, kesykyyhky). Tulkitse tällöin konservatiivisesti: parvihavainto kertaalleen, lajin pesintä ruudulla mahdollista = pesimävarmuusindeksi 2. Parvihavainto toisena päivänä samalla paikalla = pesimävarmuusindeksi 4.

Tulkinnan kannalta hankalia saattavat olla pelloilla pesimäaikaan viihtyvät aikuisen näköiset joutsenet ja kurjet. Ajankohdasta ja tilanteesta riippuen kyse voi olla muutolla viipyneistä linnuista, pesimättömistä kihlapareista, ruokailevista pesivistä linnuista tai pesintäyrityksessään epäonnistuneista joutilaista linnuista. Jos tarkempaa tietoa lintujen tilasta ei ole, pesimävarmuusindeksi 5 on samalla paikalla viihtyvistä mahdollisesta lintuparista aivan käypä tulkinta. Havainnoijalla saattaa kuitenkin olla tarkempi käsitys: esimerkiksi samalla pellolla kevästä kesään asti viihtyvät viisi aikuista joutsenta ovat luultavasti pesimättömiä lintuja (joutsenet ajaisivat muut joutsenet pois pesäpaikaltaan). Tällaisille linnuille sopii pesimävarmuusindeksi 1. Joutsenhavainnoista on lisää indeksien 1–4 tulkintaohjeissa.

6. Havaittu lintu tai pari pesimäaikaan tavalla, joka viittaa vahvasti pesintään. Lintu / pari:

61: käymässä useasti todennäköisellä pesäpaikalla (esim. laskeutuvan säännöllisesti samaan paikkaan ruoikkoon tai saareen).

62: rakentamassa pesää (kaivamassa tai hakkaamassa pesäkoloa, kuljettamassa pesänrakennusmateriaalia, tms.).

63: varoittelemassa, koska pesä tai poikue on ilmeisesti lähistöllä.

64: näyttelemässä siipirikkoa tai muulla tavoin houkuttelemassa havainnoijaa pois ilmeisen pesän tai poikueen luota.

65: hyökkäilemässä tai muulla tavoin käyttäytymässä uhkaavasti havainnoijaa kohtaan (esim. pöllöt ja tiirat), koska pesä tai poikue on ilmeisesti lähistöllä.

66: Nähty pesä, jossa on samanvuotista rakennusmateriaalia (esim. petolintujen koristellut pesät) tai ravintojätettä; ei kuitenkaan varmaa todistetta munista tai poikasista.

HUOM: vain asiansa osaavat ja rengastusluvan saaneet rengastajat voivat rengastustarkoituksessa vieraillla pesillä. Muut eivät saa luonnonsuojelulain mukaan kiivetä tai pyrkiä pesille, sillä monet lajit hylkäävät herkästi pesänsä tai pedot voivat löytää pesän. Pesään saattaa nähdä esim. ylempää tai etäältä kiikaroiden tai pesän sattumalta löydettyään. Mieluummin käytetään alempaa pesimävarmuusindeksiä kuin vaarannetaan lajin pesintä indeksin korotuksen vuoksi.

Indeksin 6 voi sellaisenaankin ilmoittaa, jos lintuun tai pariin esimerkiksi sopii samalla kertaa useampi kuutosen alaindekseistä. Pelkkä 6 ei ole ”kevytversio” alaindekseistä 61–66! Sen pitää viitata vahvemmin pesintään kuin indeksin 5. Ilmoita havaintosi mieluiten tarkentavalla alaindeksillä.

Indeksiin 62 sisältyvät pesänrakennusprosessi sekä kuluvalle pesimäkaudella rakennetut keskeneräiset pesät (rakentaminen meneillään tai jäänyt kesken). Näitä ovat myös ”soidinpesät” eli koiraiden pesäkyhäelmät (esim. kertut ja sepelekyhky).

Indeksien 63 ja 65 osalta kannattaa huomata, että jotkin lajit voivat varoitella tai hyökkäillä myös muuttomatalla sekä muulloinkin kuin pesän lähetyvillä. Esimerkiksi muut linnut kohdistavat varislintuihin ja petolintuihin hyökkäyksiä ja varoittavat niistä muutenkin kuin pesimäaikana tai pesän lähellä. Myös punarinnan varoitustiksuttelua kuuluu läpi vuoden.

Indeksejä 62–65 käyttäessä tulee olla oletettavaa, että pesä sijaitsee ruudun alueella. Asiaan kannattaa kiinnittää huomiota erityisesti atlasruutujen rajalla.

Indeksi 66: nähty valmis pesä, joka on rakennettu kokonaan kuluvana pesimäkautena (esim. peipon, räkättirastaan tai pussitiaisen pesä) tai aiemmin rakennettua pesää on koristeltu tuoreilla oksilla (petolintujen monivuotiset pesät) tai aiemmin rakennettua pesää on asutettu (esim. tuoreita ulostejätkiä, ravintoa). Munista tai poikasista ei kuitenkaan ole tietoa eli varma todiste niistä puuttuu. Pesään ei esimerkiksi nähdä eikä pesästä kuulu poikasääniä (vrt. kuitenkin indeksi 72). Tai pesän nähdään olevan täysin tyhjä (ei munansiruja, ei untuvia eikä poikasten sulkatuppien hilsettä; vrt. indeksi 71), mutta ei ole tietoa, onko pesintäyritystä eli munintaa ollutkaan, vai onko munat tai poikaset saalistettu jälkiä jättämättä. Pelkkää pesää ei voi ilmoittaa eli tarvitaan tieto pesän tuoreesti rakentaneesta tai pesää asuttavasta lajista.

D. Varma pesintä (indeksit 7–8, alaindeksit 71–75 ja 81–82)

7. Havaittu epäsuora todiste varmasta pesinnästä:

71: nähty pesä, jossa on pesitty samana vuonna, koska siinä on munia tai niiden kuoria, jätteitä poikasista, sulkatuppien "hilsettä", tms.

72: havaittu linnun menevän pesään tai lähtevän pesästä tavalla, joka selvästi viittaa pesimiseen (ei kuitenkaan ole nähty munia, tai nähty tai kuultu poikasia; esim. koloihin tai korkealle pesivät lajit).

73: havaittu juuri lentokykyiset poikaset tai untuvikot, jotka voidaan katsoa syntyneiksi ruudun alueella.

74: havaittu emo kantamassa tai kuljettamassa ruokaa poikasille tai poikasten ulosteita; pesän voidaan katsoa olevan ruudun alueella.

75: nähty pesässä hautova emo.

HUOM: vain asiansa osaavat ja rengastusluvan saaneet rengastajat voivat rengastustarkoituksessa vieraillla pesillä. Muut eivät saa luonnonsuojelulain mukaan kiivetä tai pyrkiä pesille, sillä monet lajit hylkäävät herkästi pesänsä tai pedot voivat löytää pesän. Pesään saattaa nähdä esim. ylempää tai etäältä kiikaroiden tai pesän sattumalta löydettyään. Mieluummin käytetään alemmaa pesimävarmuusindeksiä kuin vaarannetaan lajin pesintä indeksin korotuksen vuoksi.

Indeksin 7 voi sellaisenaankin ilmoittaa, jos havaintoon esimerkiksi sopii samalla kertaa useampi seiskan alaindekseistä. Pelkkä 7 ei ole "kevytversio" alaindekseistä 71–75! Havainnon pitää epäsuorasti kertoa varmasta pesinnästä. Ilmoita havaintosi mieluiten tarkentavalla alaindeksillä.

Indeksi 71: "pesä, jossa on munia" eroaa indeksin 82 "munista pesässä" siten, että indeksin 71 tapauksessa pesintä ei ole enää aktiivisesti käynnissä havaintohetkellä (eli se on epäonnistunut munavaiheessa) toisin kuin indeksissä 82. Indeksissä 71 tapauksessa pesintä voi olla epäonnistunut myös poikasvaiheessa (kaikki poikaset ovat kuolleet; esim. näädän nähdään vievän kaikki poikaset). Lisäksi indeksin 71 kuuluvat lopputulokseltaan epävarmat tapaukset: pesässä voi olla munankuoria, poikasten jäänteitä, poikasten sulkatuppien hilsettä tms., mutta ei tiedetä, ovatko kaikki munat tai poikaset tuhoutuneet ja pesintä siten epäonnistunut, vai onko pesästä selvinnyt vähintään yksi poikanen. Tällaisia voivat olla esim. hiljentyneinä tai pesimäkauden jälkeen löydetty pesät. Tulkinnan on varmintua perustua saman vuoden pesiin. Linnunpönttöjä talvella vuodenvaihteen jälkeen puhdistavat saattavat kuitenkin löytää edellisen vuoden pesinnän merkit vasta seuraavana vuonna (esim. munia, munankuoria, kuolleita poikasia tai niiden jäänteitä). Jos laji on niistä määritettävissä, havainnon voi ilmoittaa edelliselle vuodelle vuoden tarkkuudella ja pesimävarmuusindeksillä 71. Huom: viimeistä lintuatlasvuotta 2025 koskevat havainnot kannattaa ilmoittaa mahdollisimman pian, jotta aineisto on nopeasti koossa.

Esimerkki: Puhdistan pönttöjä 1.2.2023 ja löydän pesän, jossa on kuollut talitiaisen poikanen. Pesinnän on täytynyt tapahtua 2022, sillä puhdistin pöntön viimeksi helmikuussa 2022. Tallennan havainnon alkua- ja loppupäivämääräksi 1.1.2022–31.12.2022 ja kirjaan pesimävarmuusindeksiksi 71. Ilmoitan havainnon lisätiedoissa todellisen havaintopäivämäärän.

Indeksi 72: esimerkiksi aikuinen lintu menee pesään ja jää sinne ilmeisesti hautomaan eli kyse ei ole pesiä tutkivasta yksilöstä. Seuraa siis lintujen puuhia (esim. kirjosiippo, tiaiset, pikkuparvunen), käyvätkö ne omassa pesässään vai tarkistavatko kenties muiden parien tai lajien pönttöjä. Tähän sisältyy myös pesässä käyvä emo, jolta ei suoraan näe ruokaa nokassa (esim. tervapääskey, joka oksentaa ruokaa poikasille). Havainto emosta ruokaa nokassa saa pesimävarmuusindeksin 74.

Indeksi 73: tulkinnassa on hyvä olla tarkkana etenkin atlasruutujen rajalla. Usein tuore lentopoikue on kasassa ja niiden seurassa on varoiteleva emo, mutta tämä on lajikohtaista. Poikue voi hajaantua koiraan ja naaraan ruokittaviksi (esim. mustarastas). Joutsenten ja hanhien poikaset puolestaan pysyttelevät vanhempiensa kanssa, mutta poikue voi liikkua kilometrejä (esim. merihanhi saaristossa, valkoposkihanhi kaupungeissa). Indeksi 73 käy, jos voidaan olettaa poikueen syntyneen ruudun alueella (muutoin indeksi 1). Myös kottaraispoikueet liittyvät pian yhteen laajalti liikkuviksi poikueparviksi (pesimävarmuusindeksi 1). Yksinäisten nuorten lintujen tulkinnassa on käytettävä harkintaa; esim. pikkulammilta löytyy toisinaan yksinäisiä telkän poikasia, ja emo on saattanut siirtyä muualle lopun poikueen kanssa. Pienten poikasten poikueille atlasruudun keskellä käy indeksi 73.

Indeksejä 73 ja 74 käyttäessään havainnoija itse arvioi, että havainto viittaa varmaan pesintään kyseisellä atlasruudulla. Jos on syytä olettaa, että emo kantaa ruokaa naapuriruudun puolelle, havainnolle pitää havaintopaikan atlasruudulla käyttää indeksia 1. Indeksejä 73 ja 74 ei tule liioin käyttää, jos atlasruudulla ei ole lajille sopivaa pesimäympäristöä.

Indeksi 74: emo voi kantaa tai kuljettaa ruokaa nokassa tai jaloissa tai kurkkupussissa. Esimerkiksi varislinnuilla ruoan kuljetus voi näkyä paisuneena kurkkupussina.

Indeksi 75: hautovan linnun tapauksessa pesä yleensä näkyy, mutta niukan pesän maahan kyhäävistä lajeista (esim. kahlaajat) kannattaa varmistua, että lintu on pesässä eikä vain lepäile maassa. Samoin pellolla pesivien lokkien ja tiirojen pesät olisi hyvä nähdä sekaannusten välttämiseksi.

8. Havaittu suora todiste varmasta pesinnästä:

81: kuultu poikasten äänitelevän pesässä (esim. koloihin tai korkealle pesivät lajit).

82: nähty pesässä munia tai poikasia.

HUOM: vain asiansa osaavat ja rengastusluvan saaneet rengastajat voivat rengastustarkoituksessa vieraillla pesillä. Muut eivät saa luonnonsuojelulain mukaan kiivetä tai pyrkiä pesille, sillä monet lajit hylkäävät herkästi pesänsä tai pedot voivat löytää pesän. Pesään saattaa nähdä esim. ylempää tai etäältä kiikaroiden tai pesän sattumalta löydettyään. Mieluummin käytetään alempaa pesimävarmuusindeksiä kuin vaarannetaan lajin pesintä indeksin korotuksen vuoksi.

Indeksin 8 voi sellaisenaankin ilmoittaa, mutta 8 ei ole "kevytversio" alaindekseistä 81 tai 82! Havainnon pitää kertoa varmasta pesinnästä. Ilmoita havaintosi mieluiten tarkentavalla alaindeksillä.

Indeksi 82 edellyttää sitä, että vähintään yksi muna tai elävä poikanen on nähty pesässä ja pesintä on yhä meneillään. Pelkkä havainto samana vuonna käytössä olevasta tai olleesta pesästä (ilman näköhavaintoa munista tai poikasista tai niiden jäänteistä) saa tapauksesta riippuen pesimävarmuusindeksin 66, 72 tai 75. Hylätyt munapesät tai munien tai poikasten jäänteitä sisältävät pesät merkitään pesimävarmuusindeksillä 71, samoin kokonaan tuhoutuneiksi tiedetyt poikaspesät.

Indeksi 82 soveltuu joillekin lajeille rajatusti. Esimerkiksi kolopesijöiden, pussitiaisen tai pyrstötiaisen pesän sisällä olevia poikasia ei näe "pesässä" muutoin kuin silloin, kun poikaset ovat niin isoja, että ne näyttäytyvät pesän suuaukossa tai ovat juuri lähdössä pesästä. Pesästä kuuluvalla poikasten ääntelylle ilman näköhavaintoa poikasista annetaan indeksi 81.